

Людмила Швидун*Дніпровська академія неперервної освіти*

Освітня мобільність у просторі глобалізованого світу

У статті досліджується феномен освітньої мобільності, яка відкриває для людини нові можливості, але і призводить до нових ризиків.

Метою дослідження є спроба визначення основні аспекти освітньої мобільності, її проблеми та перспективи у контексті глобалізації світу та модернізації вітчизняної освіти.

Незважаючи на те, що за останні роки відбулися значні зміни у національній системі освіти, які спричинили її реформування згідно з вимогами міжнародних стандартів та норм, актуальним сьогодні залишається розкриття деяких аспектів освітньої мобільності як окремого виду мобільності, її потенціалу та викликів у зв'язку з динамікою розгортання процесів глобалізації, спрямованих на створення європейських просторів освіти та наукових розвідок.

Результати. Автором дослідження увагу сфокусовано на феномені мобільності як руху в освіті, професійній діяльності, переходу особистості з однієї соціальної позиції до іншої. Чільне місце відведено специфіці освітньої мобільності не лише вищої школи, але й загальної середньої і безперервної освіти, адже мобільність відкриває низку ідей як на рівні логік та моделей інтернаціоналізації сучасних університетів, так і на рівні підготовки, поглиблення компетенцій учителя Нової української школи.

Запропоновано авторське визначення поняття «освітня мобільність», оцінено вплив мобільності на розвиток освіти, людини, суспільства в цілому. Розкрито основні ризики впровадження мобільності, зокрема міжнародної, у національну систему освіти. Увагу акцентовано на необхідності розбудови національної системи освітньої мобільності. Показано, що фізична мобільність поступається місцем новій віртуальній мобільності, заснованій на взаємодії усіх традиційних форм передачі інформації через можливості інформаційного суспільства, виникає потреба принципового вдосконалення філософських основ мобільності та створення нової діалектики.

Висновки. Встановлено, що сучасна освітня мобільність відкриває для людини нові можливості і, водночас, призводить до нових ризиків. Тому й погляди науковців до цього явище неоднозначні. У функціонування освітньої мобільності втягнені глобальні суспільні процеси, енергетичні та інформаційні потоки. Мобільність сама освоює себе, будь-який вид її може об'єднатися з іншим.

Ключові слова: мобільність, освітня мобільність, глобалізований світ, соціальна мобільність, академічна мобільність, міжнародна мобільність, віртуальна та фізична мобільність, національна система освіти, модернізація освіти, інформаційне суспільство.

Liudmyla Shvydun*Dnipro Academy of Continuous Education*

Educational Mobility In the Globalized World

The article examines the phenomenon of educational mobility, which opens new opportunities for people, but also leads to new risks.

The aim of the study is to try to identify the main aspects of educational mobility, its problems and prospects in the context of globalization and modernization of national education..

Despite significant changes in the national education system in recent years, which have led to its reform following international standards and norms, it is relevant today to disclose some aspects of educational mobility as a separate type of mobility, its potential, and challenges in connection with the dynamics of the development of globalization processes aimed at creating European system of education and research.

Results. The author of the study focuses on the phenomenon of mobility as a movement in education, a professional activity, the transition of an individual from one social position to another. A prominent place is given to the specifics of educational mobility not only in higher education institutions but also in general secondary and continuing education institutions, because mobility opens many ideas both at the level of logic and models of internationalization of modern universities and at the level of training and deepening teachers' competencies in New Ukrainian School.

The author's definition of the concept of "educational mobility" is offered, the influence of mobility on the development of education, a person, the society as a whole is estimated. The main risks of introducing mobility, including the international one, into the national education system are revealed. The relevancy to build a national system of educational mobility is

emphasised. It is shown that physical mobility gives way to new virtual mobility, based on the interaction of all traditional forms of information transmission through the information society, there is a need to fundamentally improve the philosophical foundations of mobility and create a new dialectic.

Conclusions. It is established that modern educational mobility opens new opportunities for a person and, at the same time, leads to new risks. Therefore, the views of scientists on this phenomenon are ambiguous. Global social processes, energy, and information flows are involved in the functioning of educational mobility. Mobility creates itself; any kind of it can be combined with another.

Keywords: *mobility, educational mobility, globalized world, social mobility, academic mobility, international mobility, virtual and physical mobility, national education system, modernization of education, information society.*

Вступ

XXI століття – період докорінних та глобальних змін, які стосуються всіх сфер життя людини, несуть соціальні суперечності і видозмінюють якість життя та освіти. Локомотивом цих змін була і є освіта, яка вийшла за межі навчального закладу, заповнила собою все людське життя, забезпечує розвиток науки, техніки, економіки та суспільства в цілому, впливає (прямо чи опосередковано) на всі аспекти людського розвитку та сама зазнає зворотного впливу. Можемо стверджувати, що життя індивіда стає частиною і умовою освіти, світ людини існує у світі освіти.

Епоха глобалізації запропонувала новий вид цінностей, який неможливо звести до речового володіння, такого звичного для доби індустріального суспільства. З. Бауман у роботі «Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства» звертає увагу на переорієнтацію ідеї споживання – від споживання речей і інформації до споживання «мобільності», набуття доступу до «глобальної мобільності» (Бауман, 2014). Ми погоджуємось з дослідницею Т. Жижко, яка в своїх працях звертає увагу на існування потужного зв'язку між академічною мобільністю та динамікою розгортання процесів глобалізації, спрямованих на створення європейських просторів вищої освіти та наукових досліджень. Мобільність відкриває низку ідей як на рівні логік та моделей інтернаціоналізації сучасних університетів, так і на рівні підготовки вчителя Нової української школи, який, завдяки мобільності, стає носієм загальноєвропейських та загальнолюдських цінностей, таких як повага до життя, людини, природи; справедливість, свобода, рівність, гуманізм, праця, знання, гармонія тощо. «Доступ до глобальної мобільності» розглядається З. Бауманом як сучасний варіант розуміння

свободи, і, в той же час, причетність особи до сфери «глобальної мобільності» стає критерієм визначення її соціального статусу – чи то турист, чи бродяга (Бауман, 2014). За ступенем свободи участі у мобільності визначається і як нова соціальна ієрархія, а разом з нею у процесі розвитку та уніфікації освітніх систем, глобалізації та активізації міжнародної діяльності, мобільність стає ключовою характеристикою сучасної освіти і науки. За словами Ш. А. Лахмена «освіта є ключем для соціальної мобільності та показником ступеня меритократичності суспільства» (Lachman, 2010, P. 542).

Аналіз досліджень і публікацій.

Феномен мобільності не є новим у контексті проведення досліджень. Мобільність, її різновиди (академічна, соціальна, професійна тощо), тенденції та перспективи розвитку в різних регіонах світу, мотивація суб'єктів організації студентської мобільності, стратегії переміщення іноземних студентів до ВНЗ іншої країни, проблеми міжнародної діяльності вищих навчальних закладів, вироблення підходів до формування концепції розвитку міжнародного співробітництва сьогодні є предметом вивчення як зарубіжних, так і українських науковців.

Як предмет міждисциплінарного дослідження вчених, проблема мобільності вивчається у різних галузях знань: соціології, економіці, психології, педагогіці.

Філософські аспекти мобільності обґрунтовують: В. Андрущенко (2005), Л. Сокур'янська (2011), О. Дейнеко (2011), О. Максимович (2017), Д. Свириденко (2014), Н. Латуша (2014), Л. Сушенцева (2011).

Незважаючи на те, що за останні роки відбулися значні зміни у національній системі освіти, які спричинили її реформування згідно з вимогами міжнародних стандартів та норм, актуальним сьогодні залишається розкриття деяких аспектів освітньої мобільності як

окремого виду мобільності, акцентування уваги на її можливостях та проблемах в умовах глобалізації суспільства, інтегрування до Європейського освітнього простору. Зазначимо, що під Європейським простором вищої освіти (European Higher Education Area) розуміють простір вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену і прозору освітню політику (Бабин et al, 2010).

Мета дослідження – визначити основні аспекти освітньої мобільності, її проблеми та перспективи у контексті глобалізації світу та модернізації вітчизняної освіти.

Для досягнення мети на різних етапах наукового дослідження використовувалися вивчення нормативних документів, психолого-педагогічної, монографічної і довідкової літератури з питань мобільності із подальшим їх аналізом та синтезом (уможливили визначення теоретичних аспектів досліджуваної проблеми); систематизація, узагальнення дослідницьких матеріалів (для з'ясування сутності освітньої мобільності, її проблем та перспектив).

Результати дослідження. Академічна мобільність в Європі має давні корені. Ми солідарні з У. Тейлором, який вважає, що історія розвитку європейської освіти свідчить про те, що сьогодні в Європі доречно говорити не стільки про інтернаціоналізацію вищої освіти, скільки про реінтернаціоналізацію, про повернення до традицій середньовічної європейської культури і культури XVII століття (Teichler, 1998, P. 99).

В Україні культурно-освітнім осередком XVII-XIXст. була Києво-Могилянська академія, яка стала міжнародним освітнім центром всієї Східної Європи, для якої характерні були зародки академічного обміну.

«Природня річ, що найохочіші до науки вихованці Києво-братської школи, бажаючи поширити й поглибити свою освіту, (...) направляли свої стопи на Захід, переважно до Польщі. У школах польських, переважно в єзуїтських, закінчили свою освіту такі особи, як Сильвестр Коссов, Іосиф Конашевич-Горбаський, Інокентій Гізель, Варлаам Ясинський, Іоасаф Кроковський, Стеван Яворський та інші. Деякі доходили навіть до Риму» (Кудрявцев, 2014).

Але події суспільно-політичного життя, що відбувалися на теренах України, привели

до обмеження майже до кінця XX століття процесів мобільності, в тому числі і освітньої, незатребуваним було розуміння національної системи освіти як складової європейського освітнього простору, для якого провідним принципом функціонування є вільне пересування студентів і викладачів, їх право розпочинати і продовжувати освіту у різних освітніх системах.

Наприкінці XX ст. у світі відбуваються зміни (глобалізація суспільства, формування інформаційної цивілізації, інформаційної культури суспільства в цілому і особистості, взаємозалежність держав з однієї сторони та військові конфлікти, війни, економічні, політичні, інші кризи), що стали причиною втрати освітою своїх організаційних форм і приводять до необхідності модернізації системи освіти, пошуку таких освітніх моделей, які могли б відповідати запитам та потребам сьогодення. Це вносить принципові зміни у загальну філософію, ставить нові завдання і одночасно відкриває нові горизонти психолого-педагогічного пошуку. Інформаційне суспільство – це новий, особливий етап життєдіяльності цивілізації (Мокій & Лапшина, 2009).

Характерною ознакою модернізації освіти є формування освітньої мобільності серед суб'єктів освітнього процесу: здобувачів освіти, викладачів, шкільних учителів, науковців тощо, що сприяє якісному професійному розвитку впродовж усього життя, відкриває можливість для отримання неперервної освіти, постійного поглиблення компетенцій, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні, формуванні актуальних знань, гнучкості, критичності мислення, творчої ініціативи, розвитку високого адаптаційного потенціалу. Мобільність ми розглядаємо як відповідь національної освітньої системи на виклики глобального освітнього простору, конкуренцію на ринку освітніх послуг, чинник входження України до європейського освітнього простору, який сприяє зростанню академічної мобільності, але й, одночасно, академічна мобільність впливає на формування та розвиток цього освітнього простору. З одного боку, цей підхід нормативно закріплений в установчих документах із реалізації Болонського процесу, з іншого боку – він є відродженням

важливої освітньої традиції, яка існувала та актуалізувалась в тій чи іншій мірі протягом всієї історії університетської освіти, яка є однією з основ ідеї університету в цілому (Свириденко, 2014).

Розглянемо детальніше специфіку освітньої мобільності. Аналіз документів Європейського простору вищої освіти дозволяє виділити такі типи академічної мобільності:

- інституційна мобільність;
- мобільність програм;
- мобільність людей, фізична/дистанційна мобільність.

Мобільність освіти є принциповою характеристикою єдиного освітнього простору, на формування якого спрямований, зокрема, й Болонський процес, у рамках якого враховується також рівень освіти суб'єктів мобільності (середня, середня професійна, вища професійна, фундаментальна) і географія (мобільність усередині країн ЄС, мобільність між країнами ЄС та іншими країнами світу, мобільність між країнами-сусідами).

Нам імponує думка дослідниці Н. Радіонової, що входження України до європейського освітнього простору, практики обміну студентами та учнівською молоддю виводять проблему оптимізації освітньої інтеркультурної комунікації у практичну площину. Адже від її успішності далеко не в останню чергу залежить розвиток міжнародної мобільності, зокрема, конкурентоздатність української освіти на європейському ринку освітніх послуг (Радіонова, 2012). Глибинні й об'єктивні процеси становлення єдиного відкритого освітнього простору, зорієнтованого на усе світове співтовариство, що невинно відбуваються у світі, впливають на формування єдиного ринку освітніх послуг, який вимагає прозорості діяльності навчальних закладів, універсальних рейтингів та показників освітньої статистики, у тому числі й щодо якості освіти, стану локальних освітніх систем у різних країнах.

Показником успішного розвитку всесвітнього ринку освітніх послуг є процес міжнародного обміну «носіями знань», що отримав назву міжнародної академічної мобільності. У багатьох країнах світу вона є важливою складовою державної політики, а тому на постійній основі здійснюється її

спеціальний аналіз, розробляються відповідні управлінські схеми, специфічні методи її ефективної реалізації, професійна підготовка спеціалістів для роботи у цій галузі. Обмін викладачами і студентами спирається на правову основу. Зокрема, на взаємне визнання країнами, що співпрацюють у галузі освіти, дипломів і сертифікатів. Дослідники як в Європі, так і в Україні визнають, що мобільність потребує підтримки для поширення її ідей. Так, конституювання європейського простору вищої освіти відбувається в рамках Болонського процесу, учасницею якого є Україна. Країни-учасниці цього процесу прагнуть посилити мобільність студентів і викладачів (як академічну, так і на ринку праці), узгодити та зблизити навчальні програми та системи, забезпечити високу якість європейської освіти. У 1997 р. підєгідою Ради Європи та ЮНЕСКО було розроблено та прийнято Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій, що належать до вищої освіти. Разом із Сорбонською декларацією ці документи є програмними для створення інтегрованого і відкритого європейського освітнього простору. У країнах ЄС мобільність базується на концептуальних положеннях Болонської декларації, кваліфікаційній рамці для Європейського простору вищої освіти (за основу взято Дублінські дескриптори), рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя, які ініційовані Європарламентом та Єврокомісією, рішенні Лондонської конференції міністрів, що відповідають за вищу освіту, стандартах та рекомендаціях щодо забезпечення якості освіти в Європейському просторі вищої освіти, Зальцбурзькому принципі розробки докторських програм для Європейського суспільства знань, Хартії європейських університетів для освіти впродовж життя та інших документах (Національний інститут стратегічних досліджень, 2014).

Сучасна освітня мобільність відкриває для людини нові можливості і, водночас, призводить до нових ризиків. У функціонування інваріантної складової освітньої мобільності втягнені глобальні суспільні процеси, енергетичні та інформаційні потоки.

Розглядаючи академічну мобільність як основу інтернаціоналізації вищої освіти, в Україні існує дві думки щодо

програм міжнародної мобільності. З одного боку програми зміцнюють дружбу та взаєморозуміння між країнами, сприяють співробітництву університетів різних держав та налагодженню ділових контактів. Упровадження студентських обмінів та підтримка індивідуальної мобільності з боку держави сприяє економічному росту країни, політичній стабільності та соціальній збалансованості громадян. Академічна мобільність допомагає здійснити зміни у житті людини; відкриває перспективи для працевлаштування та подальшої кар'єри, професійного й статусного росту тощо. Ми поділяємо думку М. Триняк, що проєкт глобального навчання дозволить гуманізувати реальну мультикультурність через залучення учнів, студентів та викладачів до нових практик саморозвитку та самореалізації, використовуючи потенціал Іншого (Триняк, 366).

У рамках іншого підходу навпаки, мобільність розглядається як загроза стабільності розвитку національних закладів вищої освіти, міжнародні програми мобільності сприймаються дуже застережливо або взагалі негативно через тенденцію інтенсифікації освітньої міграції до більш розвинених економічно інших країн. А дослідник Г. Альтбах також звертає увагу на те, що сфера освіти зазнає вульгаризації в контексті перетворення університетів на підприємницькі одиниці: «Академічне співробітництво, інтелектуальний обмін, інтернаціоналізація – тут усе підкорено головній меті підприємництва – грошам» (Альтбах, 2002).

Ми вважаємо, що відповіддю освітньої системи України на виклики глобального освітнього простору має стати саме розвиток внутрішньої освітньої мобільності, яка збільшує шанси людини на самореалізацію, підвищує якість трудових ресурсів національної економіки. Але при цьому одночасно активно впроваджувати ідеї модернізації та інтернаціоналізації вітчизняної освіти і науки, щоб не стати приводом для відродження ізоляціоністської освітньої політики в нашому суспільстві, хоча важко поставити під сумнів тезу, що не тільки Україна, а й жодна національна вища школа не в змозі сьогодні ізолювати готувати фахівців, які б відповідали вимогам постіндустріального, інформаційного

суспільства (Колісник, Мосьондз, 2011).

На нашу думку, на сучасному етапі функціонування українських закладів вищої освіти академічна мобільність має передбачати:

- створення інформаційної бази даних про програми міжнародної академічної мобільності;
- обмін студентами;
- забезпечення належного рівня підготовки здобувачів вищої освіти для навчання за кордоном та подолання мовного бар'єру;
- інтернаціоналізацію планів, програм, формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти;
- психологічний супровід здобувачів вищої освіти в новому освітньому середовищі та після їх повернення.

Погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників сходяться у розумінні мобільності як руху в пізнанні, в освіті, у професійній діяльності, переходу особистості з однієї соціальної позиції до іншої, який зумовлюється її властивостями, здібностями, професіоналізмом тощо. Мобільність науковці також розглядають не лише як рух суб'єкта чи предмета, але й процеси, причини, результати, вона стає атрибутом людей, ідей, інформації, цінностей тощо

Ми вважаємо, що на сучасному етапі варто говорити не лише про феномен мобільності у системі вищої освіти, але й у площині загальної середньої та безперервної освіти. На нашу думку, освітня мобільність – це різновид мобільності, спрямований на формування та підвищення рівня знань, умінь, компетенцій не лише у період навчання, а впродовж усього життя шляхом використання новітніх методів, способів набуття знань; може бути як зовнішньою, так і внутрішньою, поєднувати формальну, неформальну та (або) інформальну освіту, дистанційне навчання, дистанційне стажування, навчання з іншими видами діяльності тощо. До складових освітньої мобільності ми відносимо академічну мобільність, наукову мобільність, професійну мобільність, просторову мобільність, віртуальну мобільність, фізичну мобільність, мобільність програм. Мобільність сама освоює себе, будь-який вид її може об'єднатися з іншим.

Глобалізація, що набирає обертів із зростанням можливостей Інтернету,

радикально змінює структуру і зміст освітньої мобільності, спонукає до пошуку нових мобільних стратегій. Під впливом новітніх досягнень у галузі інформаційно-комунікативних технологій глобалізується й освітня мобільність. Фізична мобільність поступається місцем новій віртуальній мобільності, заснованій на взаємодії усіх традиційних форм передачі інформації через комп'ютер. На сучасному етапі до академічної мобільності зараховують не тільки фізичну мобільність, а й віртуальну, а також мобільність навчальних курсів, програм тощо. Ми підтримуємо пошук конструктивних шляхів імплементації ідей віртуальної академічної мобільності, яка полягає в тому, що не варто переоцінювати або недооцінювати можливості технологій, підходити до їх використання потрібно виважено, обгрунтовано, неупереджено. Із розвитком дистанційних форм освіти з'являються нові можливості для реалізації мобільності: можлива так звана «інтернаціоналізація вдома», студенти беруть участь в освітніх програмах закордонних навчальних закладів дистанційно. Слід також зазначити, що феномен мобільності є вкрай неоднорідним, що виявляється у паралельному функціонуванні не лише загальнодоступних державних освітніх проєктів, а й елітних програм, навчання у яких недосяжне для великої частини суспільства.

У дослідженнях з філософії освітню мобільність можемо розглядати як взаємодію учасників освітнього процесу з відкритим соціально-освітнім середовищем. Взаємодія у глобальному вимірі інформаційного суспільства об'єднує різні види освітньої мобільності та забезпечує використання здобутків інноваційних освітніх проєктів однієї країни в освіті інших. Це створює подібні освітні ситуації на теренах різних країн, що, в свою чергу, сприяє результативності освіти як інтегрального явища, яке характеризується взаємним зближенням і взаємодоповнюваністю національних освітніх систем. Слід відзначити також необхідність синхронізації дій, що досягається регулюванням цих проєктів відповідними національними інститутами, і, як наслідок, вихід національних освітніх систем за межі окремої держави, поступове

формування більш ефективної форми реалізації завдань освіти майбутнього.

Осмислення освітньої мобільності у взаємозв'язку з іншими видами мобільності стало можливим у результаті інформатизації та комп'ютеризації суспільства. Відкритість освітніх систем, збільшення потоків інформації, інтенсифікація обміну студентами, викладачами, науковцями, інноваційним досвідом, програмами тощо між різними педагогічними системами забезпечили можливість взаємодії різних видів мобільності. Вважається, що Інтернет може забезпечувати нелінійне середовище, багате на різні форми надання знань із забезпеченням інтерактивності через широкий спектр засобів, з одного боку, кидаючи студентам цікавий виклик для засвоєння принципу «навчатися тому, як навчатися», з іншого боку, стаючи можливим засобом для поширення плутанини, тривоги й розгубленості (Ryan, 2000).

Варто зазначити, що у науковому світі триває дискусія щодо розуміння явища мобільності, її місця, ролі та значення для людини, суспільства тощо. Такий інтерес пов'язаний із складністю, а подекуди і суперечливістю сутнісних характеристик мобільності: лінійність чи нелінійність, багатовимірність, відносність і абсолютність, континуальність і дискретність. Погляди дослідників мобільності неоднозначні. Науковцями часто мобільність розглядається поверхово, лише як можливість навчання або праці в іншій країні, або в іншому закладі вищої освіти, без дослідження всієї глибини поняття, а в студентському середовищі – стає модною інноваційною практикою. На наш погляд мобільність належить до числа найбільш загальних і абстрактних концептів філософії освіти. Ми поділяємо думки науковців, які у філософських дослідженнях суть поняття «мобільність» розкривають, використовуючи закони діалектики (закон взаємного переходу кількісних та якісних змін) і визначають мобільність як зміну, діяльність, рух або готовність людини до руху чи змін, при чому зміни можуть бути на різних рівнях: індивідуальному, професійному, науковому, соціальному тощо. Сутність цих змін проявляється у тому, що кількісні зміни нагромаджуються і приводять до якісних змін, адже суб'єкт, який перестає рухатися – втрачає якість.

На етапі розвитку інформаційного суспільства виникає потреба принципового вдосконалення філософських основ пізнання життя, в першу чергу, діалектики. Науковці все більше звертають увагу на необхідність створення нової діалектики, так званої неодиалектики або діалектики діалектик. При цьому закони діалектики – єдності та боротьби протилежностей, заперечення, переходу кількісних змін у якісні – не відкидаються, а піддаються спробам модернізації. Вони зберігають своє універсальне значення, проте набувають певних специфічних ознак у розумінні глобальних природних, масових соціальних процесів, принципово нових популяційних і цивілізаційних подій. У цих законах протилежності, суперечності, взаємозв'язки між всесвітніми подіями відбуваються у різних масштабах – від макрокосмічного до мікроскопічного, а явища протистоять одне одному не у форматі прямого зовнішнього протистояння, а діють одне в одному за своєрідним концентричним (доцентровим і відцентровим) принципом (Кремін, 2020).

Висновки.

Розглянуті проблемні питання освітньої мобільності потребують подальшого більш детального вивчення.

Говорячи про академічну мобільність ХХІ ст. в контексті процесів глобалізації, варто відзначити, що у порівнянні з ХХ ст., цей процес має більшу ступінь свободи, підкорюючись законам глобальної економіки та конкуренції, які прийшли разом із «розмиванням» кордонів між державами. Можемо також стверджувати, що сьогоденні мобільність є відповіддю національної освітньої системи на виклики глобального

освітнього простору, конкуренцію на ринку освітніх послуг, чинником входження України до європейського освітнього простору, але й, академічна мобільність впливає на формування та розвиток цього освітнього простору; з мобільністю тісно пов'язаний процес інтернаціоналізації, який став предметом дискусії у Західній Європі та Україні ХХІ сторіччя. Одночасно виникає потреба принципового вдосконалення філософських основ пізнання життя, в першу чергу, діалектики та створення нової діалектики, так званої неодиалектики або діалектики діалектик.

Сучасна освітня мобільність формується під впливом взаємопов'язаних факторів: по-перше, нових освітніх технологій, які відкривають необмежений доступ до інформації, по-друге, потреб людини, суспільства, державних інститутів, зацікавлених у розповсюдженні нових знань, соціально значущих цінностей. Тим самим освітня мобільність формується «знизу» і «зверху». Її межі постійно розширюються, що пояснюється розширенням світу знань. Цілком природно, що серед різноманітних факторів, які стимулюють розгортання освітньої мобільності, провідними виступають соціальні потреби, які врешті-решт й визначають характер мобільності.

Виявлення й обґрунтування найбільш прийнятного для сучасного суспільства виду або поєднання певних видів мобільності потребує системного і цілісного дослідження освітніх моделей, їхнього генезису та технологій реалізації. Реалізація такої мобільності можлива у відкритому освітньому просторі, яка є внутрішнім джерелом динаміки будь-яких соціальних систем.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Альтбах Ф. Знание и образование как международный товар: крушение идеи общественного блага. Москва: Alma Mater. РУДН, 2002. №2. С. 40-44.

Бабин І., Болюбаш Я. Національний освітній глосарій: вища освіта. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.

Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества. Москва: Изд-во «Весь Мир», 2014. 264 с.

Бек У. Глобализация. Харьков: Эксклюзив, 2017. 460 с.

Колісник Л., Мосьондз М. Проблеми міжнародної академічної мобільності в українських реаліях. Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. Науковий журнал. 2011. Випуск 10. С. 270-274.

Кремін В. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 243 с.

Кудрявцев П. Освітні мандрівки вихованців Київської академії за кордон у ХVIII ст. Київ: 2014. С. 294.

Lachman S. A. Racial Inequality and the Economic Payoffs of Higher Education. Oxford: Elsevier. Academic Press, 2010. P.546.

- Мокій А., Лапшина І. Академічна мобільність: виклики і загрози для людського капіталу України. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. 2009. № 11. С.14-17.
- Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітична записка. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>
- Радіонова Н. Рецензія на монографію М.В. Триняк «Інтеркультурна комунікація: освітній вимір». Філософія освіти. 2012. № 1-2 (11). С. 363-388. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2012_1-2_25.
- Ryan S. The Virtual University: The Internet and Resource-based Learning. Psychology Press 2000. 204 p.
- Свириденко Д. Соціокультурні передумови зародження та генези європейських університетів: контекст академічної мобільності. Вісник НАКККиМ. 2014. №2. С.12.
- Триняк М. Інтеркультурна комунікація: освітній вимір. Монографія, 2012. С. 366.
- Teichler U. The Role of the European Union in the Internationalization of Higher Education. Buckingham: Open University Press and SRHE, 1998. P. 99.

REFERENCES

- Al'tbakh, F. (2002). Znaniye i obrazovaniye kak mezhdunarodnyy tovar: krusheniye idei obshchestvennogo blaga. [Knowledge and education as an international commodity: the collapse of the idea of public good]. Moskva: Alma Mater. RUDN [in Russian].
- Babyn, I., Boljubash, Ja. (2011). Nazionalnyi osvutnij ghlosarij: vyshha osvita. [National Education Glossary: Higher Education]. Kyiv: TOV «Vydavnychuj dim «Plejada» [in Ukrainian].
- Bauman, Z. (2014). Globalizatsiya. Posledstviya dlya cheloveka i obshchestva. [Globalization. Consequences for individuals and society]. Moskva: Izd-vo «Ves' Mir» [in Russian].
- Bek, U.(2017). Globalizatsiya. [Globalizatsiya]. Kharkov: Eksklyuziv [in Russian].
- Kolisnyk, L., Mos'ondz, (2011). M. Problemy mizhnarodnoji akademichnoji mobil'nosti v ukrajins'kykh realijakh. [Problems of international academic mobility in Ukrainian realities]. Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Sotsiologiya i politychnykh nauk. Naukovy zhurnal. Vypusk 10. [in Ukrainian].
- Kremin', V. (2020). Psykholohiya i pedahohika u protydyji pandemiji COVID-19 [Psychology and pedagogy in counteracting the COVID-19 pandemic]: Internet-posibnyk. Kyiv: TOV «Jurka Ljubchenka»[in Ukrainian].
- Kudrjavzev, P. (2014). Osvitni mandrivky vykhovantsiv Kyjivs'koyi akademiji za kordon u XVIII st. [Educational travels of students of the Kiev Academy abroad in the XVIII century]. Kyiv,[in Ukrainian].
- Lachman, S. A. (2010). Racial Inequality and the Economic Payoffs of Higher Education. Oxford: Elsevier. Academic Press.
- Mokiy, A. & Lapshina, I. (2009). Akademichna mobil'nist': vyklyky i zahrozy dlja ljuds'koho kapitalu Ukrajinj. [Academic mobility: challenges and threats to Ukraine's human capital]. Naukovyji visnyk Volynskogho nationalnogho universytetu im. Lesi Ukrajinjky. (11) [in Ukrainian].
- Natsional'nyi instytut stratehichnykh doslidzhen'. Analitychna zapyska. (2014). Akademichna mobil'nist' jak faktor intehratsiji Ukrajinjy u svitovyi naukovy-osvitniji prostir. [Academic mobility as a factor of Ukraine's integration into the world scientific and educational space]. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/> [in Ukrainian].
- Radionova, N. Retsenzija na monohrafiju M.V. Trynjak «Interkul'turna komunikatsija: osvutniji vymir». [Review of the monograph MV Trinyak «Intercultural communication: educational dimension»]. Filosofija osvity. 11(1-2). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2012_1-2_25 [in Ukrainian].
- Ryan, S. (2000). The Virtual University: The Internet and Resource-based Learning. Psychology Press.
- Svyrydenko, D. (2014). Sotsiokul'turni peredumovy zarodzhennja ta genezy jevropejs'kykh universytetiv: kontekst akademichnoji mobil'nosti. [Sociocultural preconditions for the origin and genesis of European universities: the context of academic mobility]. Visnyk NAKKKiM. 2. [in Ukrainian].
- Trynjak, M. (2012). Interkul'turna komunikatsija: osvutniji vymir. [Intercultural communication: educational dimension]. Monohrafija. 366 [in Ukrainian].
- Teichler, U. (1998). The Role of the European Union in the Internationalization of Higher Education. Buckingham: Open University Press and SRHE.

Liudmyla Shvydun

Senior lecturer, <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>, sobchyk2009@ukr.net

Стаття надійшла / Article arrived: 19.04.2021

Схвалено до друку / Accepted: 28.05.2021